

Skulptorius V. Kašuba

Sculptor V. Kašuba

Paskelbus Lietuvos nepriklausomybę, atkuriamą valstybinių institucijų atributika, projektuojami ir leidžiami pinigai kėlė jų autoriams nemažai problemų. Daug ką norėta nieko nekeičiant atgaivinti iš tarpukario laikų, tačiau tai, kas tiko XX a. pradžioje, ne visuomet mechanškai buvo galima perkelti į amžiaus pabaigą, kas anuomet buvo priimtina ar net gražu, dabar atrodė naivu ir neprofesionalu. Policijos uniforma kurta iš naujo, o perimtai iš anų laikų kariuomenės atributikai, vėliavoms, pasižymėjimo ženklams dažnai reikėjo rimtos korektūros. Panaši padėtis buvo ir su pinigais. Konkursų dalyvių ir komisijų narių akys buvo nukreiptos į prieškarį, todėl sunku buvo tikėtis sulaukti mūsų laikams tinkančių rezultatų. Labai jaučiama modernesnės simbolikos problema, aktualus senosios Lietuvos valdovų ir karvedžių portretų klausimas, nes anksčiau žinomi ir plačiai eksploatuoti Aleksandro Gvagninio ir tarpukario dailininkų Adomo Varno, Petro Kalpoko, Stasio Ušinsko ir kt. kūryba šios spragos neužpildė. Daug džiaugsmo besidomintiesiems istorija suteikė dailininko Vytauto Kašubos medaliai – kunigaikščių portretų ciklas. Talentingas skulptorius, 1944 m. pasitraukęs iš Lietuvos ir gyvenęs JAV, didelę dalį savo darbų skyrė istorinei temai. To įrodymas – prieš atstatomus Valdovų rūmus stovintis V. Kašubos sukurtas paminklas didžiajam kunigaikščiui Gediminui. Ypač įspūdingi didelio formato (60 cm skersmens) medaliuose iškalti labiausiai nusipelnusių LDK valdovų portretai. Uždaroje nuo pasaulio Lietuvoje jo medaliai buvo nežinomi, visuomenė juos pamatė tik prasidėjus politiniam atšilimui. Lietuva didžiuojasi istorija ir viduramžiais didele savo valstybe, Lietuvos Didžiąja Kunigaikštyste, nusitęsusia nuo Baltijos iki Juodosios jūros. Ją sukūrė valdovai, kurių vardus su pagarba taria kiekvienas lietuvis.

After Lithuania declared its independence, restoration of the attributes of state institutions, design and issue of money caused a number of problems to their authors. Many things were to be borrowed from the interwar period without making any changes. However, far from everything that was suitable for the beginning of the 20th century could be transferred automatically to the end of the century: what was accepted as appropriate and even beautiful at that time seemed naive and unprofessional nowadays. The police uniform was redesigned, while military attributes, flags and insignia that were borrowed from that period often required significant adjustments. The same applied to coinage. As competition participants and the currency production commission focused on the pre-war period, the results that could have been acceptable for today could hardly be expected. The lack of modern symbols was obvious; portraits of rulers and military leaders of the old Lithuania also remained a thorny issue, as earlier known and widely used imaginative portraits by Alessandro Guagnini and art works by A. Varnas, Petras Kalpokas, Stasys Ušinskas and others had not filled the gap. Those who were interested in history rejoiced at the medals (a series of portraits of dukes) designed by Vytautas Kašuba, who had emigrated from Lithuania to the USA in 1944. History was the subject of many works created by this talented sculptor. The proof to that is the monument to Grand Duke Gediminas created by Kašuba and erected in front of the Royal Palace currently under re-construction. The portraits of the GDL rulers embossed on large medals (60 cm in diameter) are particularly impressive. His medals remained unknown in Lithuania isolated from the rest of the world, and were only seen for the first time at the beginning of the political warming.

Mindaugas suvienijo atskiras kunigaikštystes į bendrą valstybę, 1251 m. su savo artimaisiais ir dvariškiais jis apsikrikštijo, 1253 m. buvo karūnuotas. Nors ir didelių netekčių kaina, jis iškovojo tarptautinį pripažinimą, Lietuvos karalystė tapo Europos valstybe. Kitas žymus LDK valdovas Gediminas valdė valstybę ypač jai sunkiu laikotarpiu – XIV a. pirmojoje pusėje, kai labai sustiprėjo Vokiečių ordino veržimasis į Lietuvą. Gediminas suprato tikruosius ordino kėslus – ne tiek rūpintis krikšto reikalais, kiek užvaldyti pačią Lietuvą, trukdančią jam susijungti su Livonijos ordinu.

Norėdamas diplomatinio būdu užkirsti kelią ekspansijai, Gediminas net du kartus mėgino apkrikštyti kraštą tarpininkaujant Čekijai ir Rygos arkivyskupui, tačiau vidaus priešų buvo nučiuodytas. Gedimino laikais Lietuvos teritorija dar labiau išsiplėtė, buvo prijungtos Haličo–Volynės ir Kijevo kunigaikštystės, bet didžiausias jo nuopelnas, kad jis modernizavo šalį, kvietė į Lietuvą amatininkus, skatino prekybą su kaimynais, steigė miestus, Vilnių paskelbė savo sostine. Iš Gedimino kunigaikštystę perėmė du jo sūnūs – Algirdas ir Kęstutis. Draugiškai palaikydami vienas kitą, jie valdė LDK iki XIV a. pabaigos įvykių, pasukusių valstybę į krikščionybę ir nuvedusių į uniją su Lenkija. Abiejų susitarimu Algirdas užėmė didžiojo kunigaikščio sostą Vilniuje ir pratęsė tėvo politiką Rytuose. Jis užkariavo Smolenską, įsitvirtino Kijeve, siekė užkariauti visą Rusiją. Jo į LDK kariuomenę įtrauktos rusų kunigaikštysčių jėgos padėjo atlaikyti kryžiuočių puolimus. 1358 m. Algirdas pareikalavo, kad ordinas

Lithuania is proud of its history and the Grand Duchy of Lithuania, which was a large state in the Middle Ages stretching from the Baltic Sea to the Black Sea. Every Lithuanian pronounces the names of its founders with pride. Mindaugas was the one who united separate duchies into one state. In 1251, Mindaugas together with his family and court converted into Christianity, and was crowned king in 1253. Despite tremendous losses, he managed to obtain international recognition, and the Kingdom of Lithuania became a European state. Gediminas, another famous ruler of the GDL, governed

the state in the first half of the 14th century. This was a particularly difficult period, because the Teutonic Order intensified its expansion to Lithuania. Gediminas well understood the real intentions of the Order: Lithuania obstructed its merger with the Livonian Order. Therefore, the Order cared about the occupation of Lithuania more than about its christening. In order to stop this expansion in a diplomatic way, Gediminas tried to convert the country into Christianity twice with the help of Czechs and the archbishop of Riga as mediators, but was poisoned by local enemies. Gediminas expanded the territory of the country by incorporating the duchies of Halych–Volynia and Kiev. However, his biggest contribution was that he modernised the country, invited craftsmen to Lithuania, encouraged trade with its neighbours, founded towns and declared Vilnius as his capital. Algirdas and Kęstutis, two sons of Gediminas, inherited the Duchy from their father. By supporting each other,

Dail. V. Kašubos medalis. LDM

Medal by V. Kašuba. LDM

50 litų moneta, skirta Lietuvos karaliui Mindaugui. Dail. A. Žukauskas, 1996 m. Briaunoje užrašas: Iš praeities Tavo sūnūs te stiprybę semia. Sidabras

50 litas coin issued to honour Mindaugas, the King of Lithuania. A. Žukauskas. Inscription on the edge: Iš praeities Tavo sūnūs te stiprybę semia (From the Past Let Your Sons Derive Their Strength). Silver, 1996

Dail. A. Varno paveikslo „Mindaugo karūnavimas“ fragmentas

Crowning of Mindaugas. A fragment.
A. Varnas

Paminklas Mindaugui Druskininkuose.
Dail. V. Kašuba. R. Ginaičio nuotr.

Monument to Mindaugas by V. Kašuba in
Druskininkai. Photograph by R. Ginaitis

grąžintų užkariautas prūsų žemes Lietuvai. Jam valdant Vilnius tapo daugelio kultūrų centru ir labai išsiplėtė. Kęstutis valdė Trakus ir rūpinosi vakarinių LDK sienų apsauga. Jo nenuilstama kova su kryžiuočiais sulaukė jų ekspansiją į Lietuvą. Kunigaikštis pasižymėjo kaip taurus ir narsus karžygys, talentingas diplomatas, daug prisidėjęs stiprinant LDK integralumą ir nepriklausomybę. Su tragiška Kęstučio mirtimi nuo artimų giminaičių rankų baigiasi stabmeldiškosios ir prasideda krikščioniškosios Lietuvos istorija.

Vytautas laikomas įžymiausiu LDK valdovu, išplėtusiu Lietuvos imperiją iki Juodosios jūros, galutinai palaužusiu kryžiuočių galybę 1410 m. Žalgirio mūšyje, kur Lenkijos ir Lietuvos jungtinės pajėgos, vadovaujant Vytautui,

they ruled the GDL until the events at the end of the 14th century that directed the country to Christianity and led to the union with Poland. Under their mutual agreement, Algirdas remained the Grand Duke in Vilnius and continued his father's policy in the East. He conquered Smolensk, established his stronghold in Kiev, and aimed at conquering the whole of Russia. He involved troops of Russian duchies in the GDL army to withstand the attacks of the Teutonic knights. In 1358 Algirdas demanded the Order to return the conquered Prussian lands to Lithuania. Under his rule Vilnius expanded and became the centre of many cultures. Kęstutis governed Trakai and was responsible for the protection of the GDL western borders. His persistent

sutriuškino ordiną. Po Žalgirio mūšio 200 metų trukęs jo veržimasis į Rytus buvo sustabdytas. Vytautas, po atkaklių kovų užėmęs LDK sostą, diplomatinėmis priemonėmis atsikratė Lenkijos karalystės globos ir tik staigi mirtis jam sutrukdė Lietuvą paskelbti suverenia karalyste. Valdęs šalį neramiais vidaus ir karų su kaimynais metais, mirdamas Vytautas paliko kunigaikštystę galingą ir savarankišką, išaugusio tarptautinio autoriteto ir sustiprėjusios europietiškos kultūros.

1974 m. V. Kašuba atvyko į Lietuvą. Savo gimtinės tris

dešimtmečius nemačiusį dailininką jaudino susitikimai su tėviške, giminėmis ir jaunystės draugais. Karas, okupacijos metai atnešė skaudžių netekčių, neatpažįstamai pakeitė kraštą, tačiau šalia širdį dilginančių išpūdžių šis apsilankymas skulptoriui davė ir kūrybos impulsą: „Teko matyti atstatytą Trakų pilį. Pirmąkart aplinkoj, kur mūsų kunigaikščiai kvėpavo, pilyje pasigedau jų atvaizdų. Ežero pakrantėje besėdėdamas, nutariau parvykęs juos padaryti <...> 1976 m. pavasarį <...> aš neišlaikiau ir pradėjau iš švino kalti penkių mūsų kunigaikščių medalionus, kiekvieną 24 inčų diametro“, – rašė V. Kašuba (Irena Kostkevičiūtė „V. Kašuba“).

Imdamasis šio ciklo, dailininkas rūpestingai ruošėsi, rinko medžiagą muziejuose, archyvuose, domėjosi kostiumo, ginkluotės ir heraldikos istorija. V. Kašuba nesiekė natūralistiškai pavaizduoti viduramžių Lietuvos kunigaikščius, jam nerūpėjo tų laikų atributikos dokumentinis tikslumas, jo tikslas buvo sukurti galingos valstybės valdovų portretus, pakylėtus nuo

fight against the Teutonic knights stopped their expansion to Lithuania. The Duke was known as a noble and brave knight, a talented diplomat who contributed a lot to fostering the integrity and independence of the GDL. The tragic death of Kęstutis, who was killed by close relatives, marks the end of a pagan Lithuania and the beginning of a Christian Lithuania.

Vytautas is regarded as the most eminent ruler of the GDL. He expanded the empire of Lithuania to the Black Sea and crushed the Knights of the Teutonic Order in the Battle of Grünwald in 1410, where joint troops

Dail. V. Kašubos medalis. LDM

Medal by V. Kašuba. LDM

50 litų moneta, skirta didžiajam Lietuvos kunigaikščiui Gediminui. Dail. V. Žukauskas, 1996 m. Briaunoje užrašas: Iš praeities Tavo sūnūs te stiprybę semia. Sidabras

50 litas coin issued to honour Gediminas, the Grand Duke of Lithuania. A. Žukauskas. Inscription on the edge: Iš praeities Tavo sūnūs te stiprybę semia (From the Past Let Your Sons Derive Their Strength). Silver, 1996

of Poland and Lithuania led by Vytautas defeated the Order. The Battle of Grünwald stopped the expansion of the Order to the East that had lasted for 200 years. Following persistent fights Vytautas came to the throne of the GDL and got rid of the patronage of the Kingdom of Poland using diplomatic means. Only the sudden death of Vytautas did not allow him to declare Lithuania a sovereign kingdom. Vytautas, who ruled the country over turbulent years of internal and external wars, left the Duchy powerful and independent, with an increased international standing and a stronger European culture. Kašuba arrived in Lithuania in 1974. The artist had not seen his homeland for three decades and was excited about seeing his native land, his relatives and friends from his youth. The war and occupation had brought painful losses and unrecognisably changed the country. However, this visit not only provided him with impressions that pulled at the sculptor's heartstrings, but also inspired him. Kašuba wrote, "I saw the rebuilt Trakai Island Castle. For

Gediminas statydina Vilniaus pilį.
Dail. M. E. Andriolli. LDM

Gediminas builds Vilnius Castle.
M. E. Andriolli. LDM

Gediminas įžengia į Kijevą. XIX a. litografija
Gediminas enters Kiev. 19th century lithograph

žemės, tokius, kokius juos įsivaizduoja XX a. patriotas, romantikas, apmąstydamas garbingus ir didžius jų žygius bei nuopelnus tėvynei. Jo darbuose galima pastebėti tam tikrų vadinamojo paradinio portreto atspindžių: pabrėžti išdidūs judesiai, dėmesys aprangos puošnumui, kompozicijai ir pasirinktai nuotakai paklūstančios herojų proporcijos sukuria išraiškingus portretus ne eilinių karių, ne piliečių, o būtent valdovų. Jų šalmuotos ir karūnuotos galvos iškyla virš monumentalių tarsi piliakalnių pečių. Veidui kompozicijoje lieka nedaug vietos, visas dėmesys skiriamas bendrai siluetą padedančiai suformuoti

the first time in the castle – in the environment where our dukes once breathed – I missed their portraits. When sitting on the shore of the lake, I decided to make them after I come back <...>. In the spring of 1976, <...> I could not resist and started minting the medals of five our dukes from lead, each 24 inches in diameter” (Irena Kostkevičiūtė, *Vytautas Kašuba*).

Before undertaking the work on this series, the artist carefully prepared: he collected material from museums and archives, studied the history of the costume, arms and heraldry. Kašuba neither aimed at creating naturalistic portraits of dukes of medieval Lithuania nor was interested in a documentary accuracy of the attributes of that time. His purpose was to portray dignified rulers of a powerful state in the same way as a patriot and romantic of the 20th century imagined them when reflecting on the glorious and great deeds of

dukes and their contribution. His works feature certain signs of the so-called ceremonial portrait: an emphasis on noble motions, focus on the splendour of clothes, proportions of heroes in observance of the composition and selected mood creating expressive portraits of rulers rather than common soldiers or citizens. Their heads with helmets and crowns emerge above the monumental shoulders that remind of castle mounds. Not much space in the composition is left for the face, as the whole attention is generally focussed on the clothes and arms that help to form the silhouette. The clothes of the

aprangai ir ginkluotei. Apranga ryškiai stilizuota, joje nerasime tiesioginių, dokumentiškai tikslų citatų iš viduramžių ikonografijos. Skulptorius sukaupę medžiagą panaudojo tik kaip įkvėpimo šaltinį, impulsą savam sumanymui realizuoti. Jam tinkančias šarvų ir ginkluotės formas, detales autorius išdidina, transformuoja, puošia baltiškais ornamentais, margina įmantria tekstūra. Į V. Kašubos kompozicijas įdomu ilgai žiūrėti, stebėtis autoriaus išradingumu ir fantazija, talentu išspręsti komplikuočiausias medalio komponavimo problemas. Kunigaikščių portretai nėra tikroviški, gyvenime nebūna tokių plačių pečių kaip Vytauto ar tokio šalmo ir veido santykio kaip Algirdo medalyje, tačiau kaip monumentaliai ir karališkai jie atrodo! Kiekvienam kunigaikščiui skulptorius suranda savitą kompoziciją, portretus papildo kokia nors detale, charakteringa būtent tam kunigaikščiui: karūnuotas šalmas karaliaus Mindaugo medalyje, geležinis vilkas Gedimino medalyje, savitai traktuotas garsusis majestoninis antspaudas Vytauto medalyje. Visumą gražiai papildo heraldiniai elementai, nors, vertinant iš istorinio taško, jie kartais pažeidžiami: Vyčio kryžius puošia Algirdo skeptrą (gal karvedžio buožę), o šiuolaikinė istorija šį kryžių sieja su Algirdo sūnumi Jogaila – vienu iš Lietuvos krikštytojų; karaliaus Mindaugo medalyje pavaizduotas LDK herbas Vytis, o istoriniai šaltiniai tvirtina jį atsiradus tik Algirdo laikais, taigi visu šimtmečiu vėliau. Gėrėdamiesi medaliais mes tarsi nepastebime tų netikslumų. Priimame tai kaip meninę tiesą, kaip lietuvių dailininko asmenišką požiūrį į šias žymias Lietuvos istorijos asmenybes. Dailėtyrininkė dr. I. Kostkevičiūtė rašo: „...į Europos civilizaciją XIII a. įsijungusi baltų valstybė, vienydamasi ir atlaikydama didžiulę svetimų užkariautojų ekspansiją, galėjo egzistuoti tik pasiekusi europinį pilietinės brandos lygį. Čia dailininkui iškilo būtinybė ieškoti ir atitinkamo meninio stiliaus, siekti tokios formos, kuri meniškai pagrįstų istorinių vaizdinių tiesą. Šią formą skulptoriui padiktavo ankstyvųjų viduramžių – romanikos ir gotikos stilių dvasia. Tačiau autorius nebandė šio stiliaus tiesiogiai mėgdžioti ar tiksliai atkurti. „Tai davė man kryptį, kaip aš vaizduosiu savo tautos praeitį.“ Kaip XX a. dailininkas, jis ėmėsi naujos meninės realybės ir laisvai transformavo tik pagrindinius stiliaus principus, pabrėždamas viduramžiams būdingo figuratyvinio mąstymo, monumentalių apimčių ir

dukes are highly stylised and there are no direct and accurate links to medieval iconography. Kašuba used the collected material only as a source of inspiration and an impulse to implement his ideas. The author enlarged and transformed the forms and details of the armour and arms that suited him, decorated them with Baltic ornaments and enriched with elaborate textures. It is interesting to study the works by Kašuba for a long time, to marvel at his creativity, imagination and talent in dealing with the most complicated problems related to the medal composition. The portraits of dukes are not realistic: nobody has so broad shoulders as portrayed in the medal of Vytautas, or such proportions of the helmet and face as in the medal of Algirdas; however, they look so monumental and royal! The sculptor found a unique composition for each duke and supplemented their portraits with a particular detail characteristic of that duke: a crowned helmet is depicted on the medal of Mindaugas, an iron wolf is portrayed on the medal of Gediminas, and an original approach to the famous sovereign seal is presented on the medal of Vytautas. Kašuba attractively supplemented the entire composition with heraldic elements that are sometimes wrong from the historical point of view: the Cross of the Vytis decorates the sceptre of Algirdas (or maybe the pommel of a general), while modern historical research relates this cross with Jogaila, who was the son of Algirdas and one of the baptizers of Lithuania. The Vytis as the state emblem of the GDL is portrayed on the medal of Mindaugas, whereas according to historical sources it appeared only under the reign of Algirdas, i.e. a century later. While admiring these medals we seem to ignore such discrepancies. We accept them as an artistic truth, as a personal attitude of a Lithuanian artist towards these eminent men in the history of Lithuania. The art critic Dr. Irena Kostkevičiūtė wrote: „... The existence of the Baltic State that joined the European civilization in the 13th century, was undergoing unification and resisted a huge expansion of foreign conquerors was only possible given a European level of civic maturity. In this respect the artist had to find an appropriate artistic style and to seek a form that would provide an artistic justification for the historical images. Such form was offered to the sculptor by the spirit of Romantic and Gothic styles of the early Middle Ages. However, the author did not attempt

Paminklas Gediminui Vilniuje. Dail. V. Kašuba. R. Ginaičio nuotr.

Monument to Gediminas by V. Kašuba in Vilnius. Photograph by R. Ginaitis

Dail. V. Kašubos medalis. LDM

Medal by V. Kašuba. LDM

50 litų moneta, skirta didžiajam Lietuvos kunigaikščiui Algirdui. Dail. A. Žukauskas ir G. Paulauskis, 1998 m. Briaunoje užrašas: Iš praeities Tavo sūnūs te stiprybę semia. Sidabras

50 litas coin issued to honour Algirdas, the Grand Duke of Lithuania. A. Žukauskas and G. Paulauskis. Inscription on the edge: Iš praeities Tavo sūnūs te stiprybę semia (From the Past Let Your Sons Derive Their Strength). Silver, 1998

didelę monetų projektavimo patirtį. Ne kiekvienas menininkas tokiam išmėginimui ryžtasi. Tiesa, čia buvo ir jaukas, kitą monetos pusę – aversą – skulptorius galėjo kurti savarankiškai, minimaliai, labiau temos požiūriu ją priderindamas prie verso. Toks skulptorius buvo surastas – tai jau ne vieną kolekcinę monetą sukūręs A. Žukauskas. Uždavins buvo nelengvas, nes reikėjo sukurti šešių monetų „Lietuvos valdovų“ seriją – penkias 50 litų iš sidabro ir vieną 100 litų iš aukso. Skulptorius A. Žukauskas profesionaliai susidorojo su iššūkiu – nepaisant didžiulio technologijų skirtumo, monetos išlaikė V. Kašubos kūrybos dvasią, nors, aišku, nemažai ir skiriasi. Tapybiška medalių plastika sugriežtėjo, tapo labiau baigta, sausesnė. Neliko prigesinto šviesos ir tamsos žaidimo, malonaus akiai nebaigtumo, teikiančio meistriškumo, skulptoriaus pasitikėjimo savimi, išpūdį. Ryškus blizgančio ir matinio paviršių kontrastas, steriliai švarios, kietos linijos ir plokštumos, griežtai grafiškai ornamentuoti papuošimai

to copy this style directly or reproduce it precisely. ‘I was provided with the direction how to portray the past of my nation.’ As an artist of the 20th century, he started working on a new artistic reality and freely transformed only the main principles of style: he emphasized the relation between figurative thinking characteristic of the Middle Ages, monumental sizes and the small decorative ornamental form, and focussed on the plastically developed interpretation of visual elements.”

As the medals were struck following the rules of this genre of sculpture, it was impossible to use them in

reduced form as models for the production of coins. The compositions had to be remodelled strictly following the style and spirit of medals by Kašuba, but in compliance with technical requirements of the mint. It was necessary to find a sculptor who could submit to the will of another artist without altering it or trying to interpret it in his own way. At the same time, this had to be a highly professional artist with substantial experience in designing coins. Not every artist would take on such a challenge. In fact, the sculptors were expected to take the bait, the possibility of designing the obverse of the coin on their own. The obverse had to be related to the reverse only from the point of view of the subject. Such a sculptor turned out to be Antanas Žukauskas, who had already designed a number of commemorative coins. The task was not easy: the sculptor was required to design a series “The Rulers of Lithuania” of six coins – five 50 litas silver coins and one 100 litas gold coin. Žukauskas dealt with this challenge in a professional way: the coins

ir juvelyrišku tikslumu užbaigtos detalės, charakteringos *proof* kokybės monetoms, pakeitė V. Kašubos plaktuko pėdsakus ir laiko paveikto metalo pustonių. Ypač ryškiai skiriasi medalių ir monetų tekstai. Užrašai tie patys, jų fragmentai išsaugojo savo vietas kompozicijose, tačiau V. Kašubos savitai stilizuotas viduramžių šriftas *uncialas* pakeistas šiuolaikiška, aiškiai skaitoma ir abiem pusėms geriau tinkančia garnitūra. Visų tų pasikeitimų negalima laikyti nei praradimais, nei laimėjimais, tiesiog moneta ir medalis skiriasi savo specifiška, technologija ir medžiaga. Vienas paprastai

kuriamas kaip meno kūrinys parodai, atliejamas gipse ar bronzoje, paties autoriaus retušuojamas, tobulinamas, o kitas – moneta – turi būti pritaikytas masinei gamybai, kad kalimo presai, dirbantys didžiuliu greičiu, be sutrikimų ir broko galėtų jas kaldinti tūkstančiais ar net milijonais priklausomai nuo to, kokia jų paskirtis – kolekcinė ar apyvartinė.

Pastebėti skirtumai nesumenkina monetų vertės. Vartant monetas rankose, jos imponuoja gražia kompozicija, monumentalumu, pakilia stilistika. Iškilūs valdingi kunigaikščiai išdidžiai žvelgia į toli iš savo istorinių aukštumų.

Gražios ir įspūdingos serijos kunigaikščių portretų vienvė reversuose lėmė ir aversų stilistinę vienvė, tačiau šešių monetų ciklas kompozicijos požiūriu dalijamas į tris grupes. Mindaugo ir Gedimino monetas skiria tik karūnos rangas – vieną puošia karališkoji, o kitą didžiojo kunigaikščio karūna. Kitas dvi monetas – Algirdo ir Kęstučio – sieja vienodi aversai. Trečiojo dvejetainio – abiejų

retained the creative spirit of Kašuba despite a huge technological difference. Certainly, the coins differed quite significantly from the medals. The pictorial plasticity of the medals became more rigid, complete and dryer. The subdued interplay of the light and shade, and the pleasing incompleteness creating an impression of professionalism and self-confidence of the sculptor were lost in the coins. Traces of Kašuba's hammer and the halftones of the metal affected by time were replaced by a sharp contrast between glossy and matt surfaces, precisely clear and hard lines and planes, strictly graphically

ornamented decorations and accurately completed details characteristic of proof quality coins.

There is a significant difference between the texts on the coins and the medals. The legends are the same as are their locations in the compositions. However, Žukauskas replaced the medieval uncial lettering originally stylised by Kašuba with a modern and easily readable typeface suiting both sides of the coin.

All these alterations should not be regarded as either losses or achievements, as medals and coins differ in their specificity, technology and material. The first are usually created as a work of art for exhibition, cast in plaster or bronze, retouched and refined by the author himself. Coins, however, must be adapted to mass production in order for the coin presses running at high speed to strike thousands or even millions of coins, depending on whether they are commemorative or circulation coins, without failures or defects.

The unity among the portraits of the dukes on the reverse

Dail. V. Kašubos medalis. LDM

Medal by V. Kašuba. LDM

50 litų moneta, skirta Lietuvos kunigaikščiui Kęstučiui. Dail. A. Žukauskas ir P. Gintalas, 1999 m. Briaunoje užrašas: Iš praeities Tavo sūnūs te stiprybę semia. Sidabras

50 litas coin issued to honour Kęstutis, the Grand Duke of Lithuania. A. Žukauskas and P. Gintalas. Inscription on the edge: Iš praeities Tavo sūnūs te stiprybę semia (From the Past Let Your Sons Derive Their Strength). Silver, 1999

Medalis mūšiui su totoriais prie Mėlynųjų Vandenų atminti. Dail. P. Repšys

Medal to commemorate the battle with Tatars near the Blue Waters by P. Repšys

Trakų pusiasalio pilies kampinis bokštas. R. Ginaičio nuotr.

Peninsula Castle in Trakai. Photograph by R. Ginaitis

Vytauto Didžiojo monetų – aversai skiriasi ir nuo ankstesnių, ir tarpusavyje.

Jau projektuojant pirmąsias serijos monetas, ilgai ieškota tokio averso sprendimo, kuris modernumu ir stilistika atitiktų V. Kašubos valdovų portretus. Kompoziciniai mėginimai nebuvo sėkmingi, todėl projektuojant kitas serijos monetas pasitelkti ir kiti autoriai aversams sukurti. A. Žukauskas centrinę averso dalį – apskritimą – išskyrė damaskuotu heraldiniu ornamentu, o apskritimo plokštumėlę susmulkino – ant jos išdėliojo idėjinius komponentus, valstybės herbą nustumdamas į kairįjį

pakraštį. Skydo ir karūnos dydžiai vienodi, nė vienas neišryškintas. Šalia horizontalios apskritimo nuopjovos lygiagrečiai paguldytas skeptras dar papildo toje vietoje esančią monotoniškų horizontalių gausą. Supaprastintai nulipdytas karališkos karūnos siluetas neturi iš V. Kudirkos medalių spinduliuojančios archaikos ir modernios stilizacijos lydinio.

Gražūs kiti du aversai – Algirdo, kurį sukūrė Giedrius Paulauskis, ir Kęstučio, sukurtas Petro Gintalo. Kaip ir pritinka kunigaikščiams broliams, jų aversai visiškai vienodi, juos skiria tik šeimų herbai: Algirdo – dviejų galų strėlė su kryžma, o Kęstučio – Gediminaičių stulpai. Monetos centrinę apskritimą, kaip ir minėtoje kompozicijoje, dengia damaskuotė, tačiau jis neapkarpomamas, neapkraunamas, ant jo laisvai be skydo įkomponuotas raitelis. Kompozicija monumentali, heraldinė figūra savo nuotaika ir forma tinka V. Kašubos portretams. Dar kitokį averso komponavimo kelią A. Žukauskas pasirinko Vytauto monetose. Abi monetos

making up a beautiful and impressive series determined a stylistic unity among the obverses. However, the series of six coins can be grouped into three sets according to their composition. The coins of Mindaugas and Gediminas differ only in the status of the crown – the first is decorated with the royal crown and the second carries the crown of the Grand Duke. The other two coins (of Algirdas and Kęstutis) possess the same obverse, whereas the obverses of the last two coins (both of Vytautas the Great) differ from the earlier mentioned obverses and among themselves.

It took a long time to find an obverse suitable for the portraits of rulers by Kašuba from the point of view of modernity and style even when designing the first coins of the series. As the composition efforts were not very successful, other authors were invited to design obverses of other coins in the series.

Žukauskas emphasised the central part of the coin with a damascened heraldic ornament, broke up the plane of the core, placed ideological elements on it, and moved the state emblem to the left. The shield and the crown are of the same size and none of them is emphasised.

The obverse of the coin of Algirdas by Giedrius Paulauskis and the obverse of the coin of Kęstutis by Petras Gintalas are also very beautiful. As befits brothers, the coins of these dukes have absolutely identical obverses that differ only in the family coat of arms: a two-sided arrow with a cross of Algirdas and the Columns of Gediminas of Kęstutis. As in the composition mentioned above, the cores of the coins are damascened, but they are not cut or overcrowded. The

Dail. V. Kašubos medalis. LDM

Medal by V. Kašuba. LDM

50 litų moneta, skirta didžiajam Lietuvos kunigaikščiui Vytautui. Dail. A. Žukauskas, 2000 m. Briaunoje užrašas: Iš praeities Tavo sūnūs te stiprybę semia. Sidabras

50 litas coin issued to honour Vytautas, the Grand Duke of Lithuania. A. Žukauskas. Inscription on the edge: Iš praeities Tavo sūnūs te stiprybę semia (From the Past Let Your Sons Derive Their Strength). Silver, 2000

Dail. V. Kašubos medalis. LDM

Medal by V. Kašuba. LDM

100 litų moneta, skirta didžiajam Lietuvos kunigaikščiui Vytautui. Dail. A. Žukauskas, 2000 m. Briaunoje užrašas: Iš praeities Tavo sūnūs te stiprybę semia. Sidabras

100 litas coin issued to honour Vytautas, the Grand Duke of Lithuania. A. Žukauskas. Inscription on the edge: Iš praeities Tavo sūnūs te stiprybę semia (From the Past Let Your Sons Derive Their Strength). Silver, 2000

Lietuvos bankas, sumanęs nukaldinti seriją kolekcinį monetų su V. Kašubos valdovų portretais, padarė vienetinius medalius prieinamus daugeliui žmonių ne tik Lietuvoje, bet ir užsienyje. Meistriškai sukomponuotos meniškos monetos skelbė pasauliui apie atgimusį Lietuvos valstybingumą, propagavo ilgaamžę jos istoriją ir aukštą meninę kultūrą.

mounted knight without a shield is freely incorporated in the core. The composition is monumental; the heraldic figure suits the portraits by Kašuba in form and mood. Žukauskas chose yet a different approach when designing the coins of Vytautas. Both coins differ in size and technology: one is small and is made of gold, and the other is large and is made of silver. The obverses of the coins were also newly designed: The obverse of the golden coin is similar to circulation coins, but regrouped texts resulted in sufficient space for enlarging the state emblem, which is very important in a small coin.

The decision of the Bank of Lithuania to mint the series of commemorative coins carrying the portraits of rulers by Kašuba made the exclusive medals available to many people not only in Lithuania, but also in other countries. The masterly designed artistic coins proclaimed the re-established statehood of Lithuania to the world, promoted its long-lasting history and high artistic culture.

Didysis Lietuvos kunigaikštis Vytautas. LDM

Grand Duke Vytautas of Lithuania. LDM

Paminklas Vytautui Didžiajam Kaune. Dail. V. Grybas.
R. Ginaičio nuotr.

Monument to Vytautas the Great by V. Grybas in Kaunas.
Photograph by R. Ginaitis

Žalgirio mūšis. Graviūra iš M. Bielskio „Viso pasaulio kronika“, 1564 m. LMAB

The Battle of Grünwald. Engraving from the *Chronicle of the Whole World* by M. Bielski, 1564. LMAB